Pytania i hipotezy w badaniu problemów społecznych Załęża

Pojęcie alkoholizmu należy już obecnie do historii dorobku intelektualnego w zakresie problematyki alkoholowej. Zastąpiły go i uściśliły nowocześniejsze pojęcia: uzależnienie, nadużywanie, problemy czy niesprawności związane z alkoholem. W języku potocznym jest ono jednak dalej obecne i zgodnie z poprzednią tradycją bywa rozumiane szeroko, jako picie nadmierne, niezgodne z normami, powodujące powstawanie problemów. Poza licznymi wadami, pojęcie to ma istotną zaletę – stanowi w potocznym rozumieniu syntezę problemu społecznego.

Kierując się tematem badań postawiono problemy badawcze:

1. Alkoholizm jako problem społeczny
2. Konsumpcja napojów alkoholowych
3. Ogólna charakterystyka spożycia
4. Wzory picia
5. Okazje picia napojów alkoholowych
6. Rozkład spożycia

W związku z powyższymi problemami proponuje się następujące pytania :

1. Czy alkoholizm jest problemem społecznym dzielnicy Załęże?
2. Co wpływa na wzrost spożywania napojów alkoholowych przez mieszkańców Załęża?
3. Jaka jest sytuacja rodzin alkoholików dzielnicy Załęże?

Aby w pełni zanalizować temat badań sformułowano poniższe hipotezy:

1. Utrata pracy może stać się przyczyną choroby alkoholowej.
2. Utrzymująca się wysoka liczba ludzi nałogowo pijących alkohol wpływa na szerzenie się biedy w dzielnicy Załęże.
3. Szerzenie się biedy w dzielnicy Załęże wpływa na rozwój choroby alkoholowej wśród jej mieszkańców.
4. Alkoholizm jest problemem społecznym Załęża.

Hipoteza jest propozycją wyjaśnienia, nie wynikiem

Pytania i hipotezy zapisane w pracy porządkują poszukiwanie związku między sytuacją zawodową, ubóstwem i problemami alkoholowymi. Nie należy jednak czytać ich tak, jakby były już potwierdzonym opisem mieszkańców. Hipoteza wskazuje możliwość, którą trzeba skonfrontować z materiałem. Badacz powinien dopuścić, że nie znajdzie oczekiwanej zależności, że będzie ona słabsza od przewidywanej albo że pojawią się inne wyjaśnienia. W przeciwnym razie zbieranie danych staje się jedynie wyszukiwaniem przykładów pasujących do wcześniej przyjętej tezy.

W omawianym przypadku szczególnie ważny jest kierunek zależności. Utrata zatrudnienia może być rozpatrywana jako okoliczność poprzedzająca nasilenie problemów, ale trudności związane z alkoholem mogą też poprzedzać zmianę sytuacji zawodowej. Możliwe jest współdziałanie kilku czynników. Aby je rozróżnić, nie wystarczy ustalić, że dwa zjawiska pojawiły się w tej samej biografii. Potrzebne są informacje o ich

kolejności, nasileniu i warunkach występowania. Takie rozpoznanie nie wynika automatycznie z podobieństwa odpowiedzi kilku rozmówców.

Dobra hipoteza powinna pozwalać wskazać również sytuację, która byłaby z nią niezgodna. Jeśli każdą możliwą odpowiedź można uznać za potwierdzenie, twierdzenie nie daje się naprawdę sprawdzić. Przykładowo zdanie, że wszelkie problemy mieszkańców wynikają z przemian gospodarczych, jest zbyt szerokie, aby samo w sobie prowadziło do precyzyjnego badania. Trzeba ustalić, o jakie przemiany chodzi, jakie następstwa mają wystąpić, w jakim czasie i u jakich osób. Dopiero taki opis tworzy warunki do porównywania wyjaśnień.

Co należałoby ustalić dla poszczególnych zależności

Bezrobocie a zmiana sposobu picia

Potrzebna byłaby informacja o zachowaniu przed utratą pracy i po niej, a także o czasie pozostawania bez zatrudnienia. Jednorazowe pytanie o aktualne spożycie nie odtwarza tej zmiany. Należałoby również uwzględnić osoby, u których utrata pracy nie wiązała się z nasileniem picia. Ich doświadczenia nie są wyjątkami, które można pominąć, lecz ważną częścią sprawdzania hipotezy. Pozwalają zobaczyć, czy znaczenie mają dodatkowe warunki, na przykład zasoby gospodarstwa domowego lub dostępne wsparcie.

Problemy alkoholowe a sytuacja zawodowa

W tym przypadku istotne byłoby ustalenie, czy trudności występowały przed utratą zatrudnienia i czy istnieją informacje pozwalające wiązać je z konkretnymi zdarzeniami w pracy. Nie wolno zakładać takiego związku wyłącznie na podstawie późniejszej sytuacji rozmówcy. Zakład może ograniczać zatrudnienie z powodów niezależnych od zachowania pracownika. Analiza powinna rozdzielać

indywidualną historię od zmian organizacyjnych i gospodarczych, aby odpowiedzialność za restrukturyzację nie została bezpodstawnie przypisana cechom poszczególnych osób.

Ubóstwo jako okoliczność towarzysząca

Trzeba zdecydować, jak rozumiane jest ubóstwo: przez dochód, brak możliwości zaspokajania potrzeb czy subiektywną ocenę sytuacji. Te miary mogą prowadzić do różnych obrazów. Ważne są również wielkość gospodarstwa, zobowiązania i dostęp do zasobów innych niż pieniądze. Sam status bezrobotnego nie oznacza identycznych warunków materialnych u wszystkich badanych. Bez osobnego pomiaru trudno stwierdzić, czy analizowana zależność dotyczy braku pracy, trudności finansowych, czy kilku nakładających się doświadczeń.

Powyższe rozwinięcia są propozycją metodologicznego odczytania hipotez, a nie opisem dodatkowych pomiarów wykonanych w źródłowej pracy. Ich zadaniem jest pokazanie, jak wiele informacji potrzeba, aby przejść od ogólnego przypuszczenia do sprawdzalnego wyjaśnienia. Krótka ankieta może uchwycić wybrane fragmenty tej układanki, lecz nie musi obejmować całego przebiegu życia rozmówców. Zakres wniosków powinien odpowiadać zakresowi rzeczywiście zgromadzonego materiału.

Porównanie, którego nie można zastąpić domysłem

Wyobraźmy sobie dwie osoby, które w podobnym czasie utraciły zatrudnienie. Jedna opisuje nasilenie picia, druga ograniczenie wydatków na alkohol. Taki przykład nie obala ani nie potwierdza samodzielnie ogólnej hipotezy, ale pokazuje potrzebę badania zróżnicowanych reakcji. Można zapytać o wcześniejsze zwyczaje, sytuację rodzinną, zdrowie, dostęp do pieniędzy i sposób spędzania czasu. Nie należy natomiast

tworzyć po fakcie wyjaśnienia pasującego do każdej historii bez sprawdzania, czy odpowiednie informacje w ogóle zostały zebrane.

Istotna jest też perspektywa osób, które zachowały zatrudnienie. Jeśli w obu grupach zachodziły podobne zmiany zachowań, sama utrata pracy może nie być wystarczającym wyjaśnieniem. Potrzebny byłby namysł nad innymi wspólnymi okolicznościami. Nie oznacza to, że każde małe badanie musi mieć rozbudowany projekt porównawczy. Oznacza natomiast, że brak takiego porównania trzeba uwzględnić w języku wniosków. Bez niego trafniejsze może być mówienie o doświadczeniach i możliwych mechanizmach niż o udowodnionym wpływie jednej przyczyny.

Pomocne jest odróżnienie korelacji od opowieści o mechanizmie. Korelacja wymaga odpowiednio zgromadzonych danych o współzmienności cech. Opowieść o mechanizmie pokazuje, jak rozmówca łączył zdarzenia i jak mogły one na siebie oddziaływać. Oba rodzaje wiedzy mogą się uzupełniać, ale żaden nie powinien udawać drugiego. Szczegółowy wywiad nie staje się statystyką populacji, a zestawienie procentów nie ujawnia samo przez się motywów i kolejności życiowych decyzji. Każdy materiał odpowiada na nieco inne pytania.

Pytania, które pozostawiają miejsce na różne odpowiedzi

Formułując pytania do respondentów, warto unikać narzucania związku przyczynowego. Prośba o opis zmian w życiu po utracie pracy zostawia więcej możliwości niż pytanie zakładające, że bezrobocie spowodowało nadużywanie alkoholu. Rozmówca może wskazać inne trudności, brak zmiany albo pozytywne doświadczenia. Jeśli badacz od razu sugeruje oczekiwaną odpowiedź, ogranicza szansę na poznanie rzeczywistego przebiegu wydarzeń. Neutralność narzędzia pomaga sprawdzić własne przypuszczenia, zamiast jedynie wzmacniać ich obecność

w wypowiedziach.

- Najpierw można ustalić chronologię: co wydarzyło się wcześniej, co później i jak długo trwało.
- Następnie warto zapytać o konkretne zmiany zachowania, bez zastępowania ich ogólną oceną charakteru.
- Osobno należy poznać interpretację rozmówcy: jakie okoliczności sam uznaje za istotne.
- W analizie trzeba zestawić tę interpretację z zakresem dostępnych danych, nie przypisując jej automatycznie statusu udowodnionej przyczyny.

Takie rozdzielenie pytań służy również przejrzystości opracowania. Czytelnik powinien wiedzieć, czy dane zdanie jest cytatem z relacji, opisem wyniku, interpretacją autora czy propozycją dalszego badania. Nie trzeba odbierać znaczenia osobistym opowieściom, aby zachować te granice. Przeciwnie, wyraźne oznaczenie ich charakteru pozwala lepiej docenić, co wnoszą: wiedzę o sposobie przeżywania zdarzeń, dostrzeganych barierach i znaczeniach nadawanych własnym doświadczeniom. To inny, lecz ważny wymiar poznania życia dzielnicy.

Jeżeli ostateczny materiał nie potwierdza hipotez jednoznacznie, właściwą reakcją jest pozostawienie tej niepewności w zakończeniu. Nie należy wzmacniać sformułowań tylko po to, by nadać pracy bardziej zdecydowaną puentę. Wynik może uzasadniać dalsze badania, doprecyzowanie pojęć albo zmianę pierwotnego pytania. W przypadku tematu łączącego bezrobocie i alkohol ma to także znaczenie społeczne: ostrożny wniosek chroni przed przedstawieniem całej kategorii mieszkańców jako z góry skazanej na określone problemy. Rzetelność metodologiczna i odpowiedzialność za język spotykają się tu w tym samym miejscu.

Pomocne byłoby także zapisanie przed analizą, jakie dane uznamy za wystarczające do odpowiedzi na każde pytanie. Pozwala to uniknąć przesuwania kryteriów już po poznaniu wyników. Gdy informacji brakuje, można wyraźnie wskazać

nierozstrzygniętą kwestię. Takie postępowanie nie osłabia pracy, lecz pokazuje, że wnioski wynikają z materiału, a nie z potrzeby zakończenia każdej części zdecydowanym twierdzeniem.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.